

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 20. kolovoza 1908. god.

Broj 17.

Puče, što se ovo događa kod nas?

Još nisu ni izbori proglašeni za pokrajinski sabor, a već je nekoje nemirne ljude zahvatila takova trzavica, da kad čitate sve ono što oni pišu, čini vam se, da nam je rat na vratima.

Ovako je sada, a što će biti kasnije, sam Bog znade. Strasti su se razpalile, čast se izniela na pazar da se snjom barata, ničije poštenje nije štedjeno, a iz pera frcaju iskre, kao da se sablje kose.

Što misle ti nemirnjaci postignuti takovom borbom, mi ne znamo, ali nas u velike zabrinjuje sudbina puka i domovine Hrvatske.

U ovoj žalostnoj borbi, koja za sobom ostavlja tugu i žalost, pokvarenje i svaku nevolju, ne ulazi nikako naša pravaška stranka. Ovo nas puno veseli, jer u tolikom truležu ona se uzdrži zdrava i poštena. Primismo već utješljivih vesti, da se naši ljudi vrstaju u skupove, da okupljaju u svoje kolo sve poštenjake i da nastoje umiriti puk i u isto vrijeme braniti ga od varanja razuzdanih njegovih protivnika, derača i izilica, koji, rek bi, da traže kako da nam poživinče narod.

Crni se dakle oblaci nadvijaju nad našom dragom domovinom, a sačuvaj nas Bože od krvavih dana, jer tada bi hrvatski narod pokazao, da je svoj ponos stavio pod noge i da ništa ne drži do svoga obraza, a sve radi nekih, kojima je puk ništa, a zastupnička stolica sve.

A tko je kriv ovom žalostnom pirenju narodne borbe? Krivi su neki od bivše „hrvatske stranke“, za koje ne marimo koplje lomiti, jer njihova načela nisu naša, niti im je rad i način borbe pravaški.

Ali ponajviše je kriva stranka smutljivaca demokrata, kojima leži na duši žudnja za osvetom, za bunom, klevetanjem, ocrnjivanjem i napadanjem, pa do potrebe i prolivanjem krvi nedužnih i poštenih građana. To im je u ruci britki mač, koga demokratski advokati i doktori zabadaju u bok mirnom našem narodu.

Nemadu oni u duši želje da pomognu puku, jer kad bi ju imali, mogli su dobra učiniti i s nama bez buke i vike, bez ocrnjivanja i napadanja. Dočim oni su stvorili svoju stranku, koja nam je stvorila u kući pravi pakao.

Mjesto da lieče pučke jade, puku su dali otrov, koji mu ubija život;

mjesto gojiti domovinsku ljubav, Hrvatsku staviše pod tuđu kiriju; obećali puku raj zemaljski, zlato i srebro, svilu i kadifu, dočim obogatiše sami sebe, uresiše svoje kule i dvorove, a kroz same tri godine, bogastvo im naraslo za više stotina hiljada kruna. To je rad demokratske gospode! Može li se to zvati ljubav prema „malome puku“? Je li to sreća pučka, koju su najavili slavljenjem zvona? Je li to blagoslov, koga su puku obećali?

Nu najgore je zlo, koga nam učiniše, da su poremetili mir u našim kućama, po selima i po gradovima. Mi smo primili toliki dopisa iz mnogih mjesta, gdje je po demokratima razrušen mir i sklad, koji je prije vladao.

Ne skladaju više roditelji sa svojom djecom: braća se krivo gledaju, međusobno mrze i progone: u komšiluku su neprestane svadje i nemiri: svetcem i blagdanom pune se krčme, gdje se troši i najzadnja para krvavo zaslužena.

Ovo su plodovi lukavog i licumjernog rada demokratskih advokata. Svačim se oni služe da puk sebi privežu. Tako, propoviedajuć mir, pire rat; govoreć o ljubavi, siju mržnju; preporučujuć štednju, čine da puk trati više no ikada; kažu da se drže evanđelja, a vas im je rad protiv evanđelja; viču protiv pučkih izilica, a najviše oni puk deru; govore da rade za pučku korist, a korist dolazi samo njima i njihovim bogatim drugovima.

Puče, što se ovo događa kod nas? Ne slušaj dakle demokratske advokate, koji nam toliko zla donesoše, nego one, koji te uče da triezmemo i ljudski živeš, da čuvaš mir u kući i u selu, pa te ne će jadi ojaditi.

Pridruži se pravaškim skupinama, da zajedničkim poštenim, ali i neustrašivim radom zatučemo pučke varalice. Ne bori se za osobe, nego za načelo. Samo poštenu rad moći ćete izbaviti iz nevolje, u kojoj se nalaziš. Budi junak, pak je sigurna tvoja budućnost. Čini pravo i neboj se nikoga.

Tko je kriv žalostnim događajima u Splitu?

Kad smo napisali gornji članak stiže nam iz Splita ova viest: Od nekoliko dana natrag počeli su Smodlakove prirepine napadati one težake, koji ne pripadaju u društvo „težačke sloge“. Od ovih petoricu su na javnom putu istukli i okaljali crnom pra-

šinom, jajima i pomidorima. U nedjelju napali su na mirne, stare svećenike, koji se ne mogu braniti, jer jedva da se miču. Ni ovo im nije bilo dosta.

U nedjelju oko pô ure iza podne Smodlakova rulja od 150—200 oboružanih ljudi napala je na kuću i imanje braće Dvornik na Lučcu kamenjima i leververima.

Napadaj je trajao mal ne cio sat, a ima i ranjenih, jer su se ukućani branili, kako su bolje mogli, protiv razjarenoj rulji. Svi prozori i kupe na kući su porazbijane.

Sud ih je uapsio dvadeset.

Što će sad ovi jadni ljudi? Hoće li ih spasiti Smodlaka, pod čijim barjakom oni vojuju? Mi smo uvijek govorili: da će Smodlaka s njegovim ludim zahtjevima glede rješavanja težačkog pitanja upropastiti jadne težake. To im se eto događa. Dali se nepametno u ruke ljudih bez razbora; razjareni od njih izadjoše na ulicu sa oružjem u ruci. Sad jadnici čame u zatvoru.

Samo tamnica ih kroti, ali i ubija. Evo najboljeg dokaza tko tura nož, kamen i livorver težaku u ruke, da ubije i napada promišljeno brata svoga i da ruši njegovo imanje.

Za ove žalosne događaje, koji su možda samo početak onoga zla što nas čeka, mi ne činimo odgovornim jadne prevarene težake, nego one, koji ih guraju u svoje sebične i nedične svrhe. Lako je demokratskim doturima, na mekim dušecima, ali je teško jadnom težaku, koga evo tamnica bije.

Upozorujemo, da od demokratskih advokata nije ni jedan uapšen. Oni se danas svi šetaju na slobodnom zraku. Blago njima!

Mnogi od splitskih težaka dali se slipeo u ruke demokratskih advokata, a nisu promišljali, da ih oni svojim naukom gone da krnje i otimlju tuđu prava. Zasliepljeni pukim obećanjima, jadnici dodjoše do toga, da svoje krive učitelje nadare. Sad će im zakon suditi, koji štiti svačija prava, i protiv kojemu ne mogu ništa ni demokratski advokati.

Zar se ovako narod upućuje na dobro? Jesu li zavodioci danas zadovoljni? Hoće li progledati i ne varati više neuki puk? Mi za sada prekidamo. Drugi ćemo put obširnije govoriti o ovom žalostnom događaju, ali ćemo i bez obzira pisati protiv pravim krivcima, koji bezdušno gone nevinu čeljad do očite propasti.

Starina Milić i težačko pitanje.

U „Velebitu“, što izlazi u Splitu, čestiti starac Milić, narodni zastupnik, bivši občinski načelnik u Splitu i umirovljeni predsjednik okružnog suda, napisao je članak kome je naslov: „I opet težačko pitanje“. Premda smo mi u zadnjem broju donieli članak o ovoj stvari i rekli da je završni, to ipak moramo se danas osvrnuti na neke navode g. Milića, što mislimo da našim štovanim čitateljima ne će biti žao, jer je težačko pitanje jedno od glavnih tačaka, koje mi uzimamo u naš rad za narodno dobro.

Stari statuti.

Drago nam je, da je g. Milić s nama složan, jer i on kaže, da u nas nema kmeta ni kmetских odnošaja, već da je težačko pitanje u nas nastalo usljed slobodnog ugovora između težaka i gospodina t. j. vlasnika zemlje. On dapače iznosi i jedar starinski statut od g. 1312., po kojem jasno proizlazi ko sunce, da kod nas nema kmetских odnošaja i po tome padaju tvrdnje demokrata na lice onoga, ko je hotio ovo pitanje pretvoriti u kmetско, ko prazna pliva vijaču u lice.

Predlog gg. Dominića i Milića.

Gaspodin Milić uzeo je strogo tumačenje predloga g. Dominića i to s toga, što je Dominić bio zato, da se procjene gospodske zemlje, koje težak obradjuje, pak da težak plaća na ovu svotu dobitak od 6% vlasniku. Doduše ovo je teško po težaka, kad bi se uvelo, a dobro po vlasnika zemlje. Nu i način, kojim bi g. Milić hotio riješiti težačko pitanje nije najbolji po vlasnika zemlje. G. Milić kaže, da bi već sad vlasnici zemlje imali doći u susret težaku i to: plaćati oni vas porez, gonjačinu i prepuštiti težaku sve plodove sa zemlje, osim loze, masline i žita. Gospodin Milić kako se po ovom vidi hotio bi, da kod nas i na dalje postoji težačko pitanje, dok smo mi za to, da ga nestane, pa makar on i nosio na sebi obilježje težačkoga pitanja. Danas je vlasnik zemlje sam gospodin, dok je težak prosti radnik i on je gospodar plodina na zemlji, a nije zemlje (fonda). Sutra, recimo, loza izda, a težak neće da sadi lozu, nego bi hotio saditi maslinu ili orati itd. vlasnik zemlje može težaku to zabraniti, a ako ovaj ne poslušati i prognati sa zemlje. Ovo se nije jedanput već više puta dogodilo.

Iznieti ćemo i jedan primjer. Vojnička vlast u Šibeniku, tražila je kupiti zemljište za gradnju kasarne i za vojničko vježbalište. Zemljište, koje su kupili bilo je vlasništvo g. Giadrova i Teste iz Zadra. Težaci zemlje bili su braća Baranović, Čuško i neki drugi. Novce su potegli vlasnici, a težacima, koji su zemlju obradivali dobačena je mršava kost ko pasima za milosrdje, a što je još žalostnije težaci nisu bili niti upitani, je su li voljni prodati zemlju.

Kad bi se dakle usvojio predlog Dominića u svojoj cjelini, bio bi na štetu težaku, a na korist vlasniku zemlje, jer bi on dobio 6% čisti, što ih danas nema i to redovito svake godine, ne boječ se ni suše, ni krupe, ni slane, ni peronospore, a najmanje filoksera.

Kad bi se prihvatio predlog g. Milića, težaku bi se donekle pomoglo, ali nikada ko-

renito i temeljito, jer gospodin bi bio uvijek vlasnik zemlje (fonda) a težak ploda, što je na zemlji i to jednog diela ili više njih.

Što se onda ima učiniti?

Hoćemo li da korenito riješimo težačko pitanje, a da ne bude teško ni vlasniku zemlje, a ni težaku krivo, moramo nastojati da se dodje do prodaje zemljišta (fonda) vlasnika onom težaku, koji zemlju danas obradjuje. Rekli smo u zadnjem broju, da bi prodaja imala sliediti uslied procjene s obe strane, a kad se ova dva ne bi mogli složiti, tad bi imao doći treći po sriedi. Ako težak ne bi mogao izplatiti odmah cijeli iznos, tad bi izplata imala sliediti na obroke, a vlasnik bi međjuto ostao naslonjen na zemlji do podpune izplate, ali ne bi sabirao nikakova ploda, jer bi težak bio obvezan platiti mu na preostalu glavnicu dobit od 6% na privatna dobra, a 4-20% na državna demanijalna imanja.

Težaku ovo ne bi bilo teško, a vlasnik — današnji gospodin — bio bi na koristi jer nijednom ne daju zemlje čisti prihod od 6% da li ni 4%.

Ovo je jedini način rješavanja težačkog pitanja kod nas. Sve drugo, što se predlaže nisu nego krpice, koje će prije ili poslije odpasti, a težačko će pitanje ostati i trajati sve dotle, dok se oštrim nožem gnjilež ne odsieče i težak postane ne samo prosti radnik, već i vlasnik one zemlje, koju obradjuje, a moći će takim postati, bez velike žrtve po njega i današnjeg vlasnika, ako se uradi ono, što smo zadnji put naveli, a danas gore ponovili.

Ovim je putem udario i demani, pa kad nije on na šteti su 4-20% još manje mogu biti privatnici su 6%.

Svaki drugi put bio bi poguban, ko što je pogubna i otrovna duša naših nazovidemokrata, koji su ovo pitanje pokrenuli, samo da koriste sebi, a težaka upropaste i dognu do toga, da izgubi ne samo pravo obradivanja zemlje, već da mu otvore vrata tamnice. Čuvaj se, težače, ovih vukova razdirača!

I Jure Kapić zna derati „mali puk“.

Lanjske godine zaletio se Jure Kapić, urednik „Pučkog Lista“ kroz ravna Kaštela do grada Trogira, da drži pučke skupštine, da okuplja težake, neka se jadni oslobode od teških dohodaka i harača, što im ga posjednici vinogradari nametnuli na ovim slabim godinama. Tko štije njegove članke u „Pučkom Listu“ i sluša njegove govore na pučkim skupštinama rekao bi čovjek: blago majci, koja je rodila i odgojila ovako plemenito srce, koje bi sve dalo i pregorilo za bijednoga težaka. Ali neka se znade, da je i Jure Kapić uletio u jato demokrata, pa kakvi oni takav i on: na peru i jeziku junaci i dobrotvori, a na djelu kukavice i licumjerci.

Kakav je dobrotvor puka Jure Kapić i kako on znade krasno urediti težačko pitanje na svomu imanju evo vam dokaza:

On je dao na radnju dva zemlje, neka mu se zasade amerikanskom lozom, a to po starom dohodku od 1/4; jednu na mjestu Muri, a drugu u Mutegrasu, u odlomku Podstrane. Njemu nije dosta dohodka kmetškog od 1/4 od svakog ploda, nego taj pučki dobrotvor

hotio i harača u novcu. Ta dva njegova težaka zovu se: 1. Naranča Mate pok. Petra, 2. Ercegović Mate i Ante pok. Jakova. Prvi mu je dao kruna 240 (Kapić je pitao 260), a drugi 300 (pitao mu Kapić 500) tobože u ime dara za ući u radju zemlje, ali to je krvav dar, to je harač. Suviše Jure Kapić jest težak na biskupiji, na kojoj daje biskupu samo 1/5 dohodka. On veliki posjednik, koji imade svojih zemalja ustupio je težačinu Tomiću Petru i Anti Franinu. Ko ne bi rekao, da će on, dobrotvor puka, ustupiti prava Tomiću i Franinu — koji su pripukli siromasi — isto na 1/5. Demokrati tako ne čine. Tomić i Franin daju isto biskupiji 1/5, ali i Juri Kapiću drugi dio 1/4, ostalo sebi. To se zove na zlu petu, proti čemu vodja demokrata u Splitu D.r Smodlaka digao je najžešći prigovor. Željni smo znati, hoće li Smodlaka prigovoriti Juri Kapiću na ovoj deračini. U Jesenicama niko ne daje raditi zemlju na zlu petu, nego samo Jure Kapić, pučki dobrotvor.

Eto puče, kakovi su ti prijatelji i dobrotvori demokrati: Smodlaka u Splitu zgrće novac od puka i gradi bogate dvore, a Jure Kapić u Poljicima prima harač od težaka po 300 i 240 kruna, osim četvrtine i zle pete na tvojem krvavom trudu u polju. I još se ovi ljudi zovu naprednjaci i pristaše pučke stranke. Sram ih bilo!

Ne sadimo svukud lozu.

Evo je trganje (jamatva) na pragu, a nama su još pune konobe vina. Hoće nam se novaca i to sila novaca za kupiti ječma, kukuruza, kumpira, odiela, obuće i sto drugih stvari. Filoksera uništava stare vinograde, hoće se novaca za njihovu obnovu, a ciena vinu nikakova, tako, da se ne isplaćuju novi nasadi.

Da će nam cina vina se poboljšati slabe su nade. Ako se i makne poštogod s jeseni, opet će pasti, kako smo to vidili prošle godine. Mi smo zaokruženi sve u naokolo vinom.

Istra i Primorje, bili su prije godina bez kapi vina, danas ga imaju i to posve dobra ne samo za kućnu potrebu, doli za prodaju, te mi nismo u stanju, da se ni vrstom ni cienom takmimo u Trstu s Istarskim vinima.

Hrvatska i Slavonija, danas ima toliko vina, da ga izvoze u Bosnu, te našeg vina posve malo trebaju i to za križanje.

Ugarske će ove godine imati 4—5 milijuna hektolitara, došaste godine 6—8, a do 5 godina 36 milijuna, uprav toliko koliko je imala prije zaraze filoksera.

Sva vina u ovim zemljama radjena su kako treba i spremljena u velike zato uređene konobe na takav način, da se nije bojati ni mufe, ni kvasine, tog biča što je glavni uzor i propast naše vinske trgovine.

Francuzka svojim bogatim vinogradima kod kuće i Algiru ima silesiju vina. Da vidimo kako je u Italiji.

U jednom listu čitamo ovo: U Italiji ove godine biti će vina ko vode osobito Sicilija trpi puno od suviše kolikoće vina. U Siciliji ove godine biti će toliko groždja, da vinogradari ne znaju u ovaj čas kud će i što će od njega. Sve su im bačve pune po podrumima, a kod trgova sve krcato. Ciena mu je na dva i jedan „soldo“ po litri.

Jedan jaki vinogradar u Cataniji imenog Grassi, uveo je novi način prodaje vina.

Ko udje u njegovu konobu plati 15 helera i tu stoji cjo sat pijuć vina, koliko ga je god volja. Želili produžiti piće još za jedan sat, tad plati opet 15 helera i tako dalje dok ga je volja. U Acicateni jedan drugi Sicilianac otvorio je prodaju vina kao Grassi, ali samo uz cieniu od 10 helera na sat. Kako dakle vidimo mi smo svukud okruženi vinom i svak traži da ga proda, pa uz koju mu drago cieniu. I mi smo ove godine puni vina, da neznamo kud ćemo s njim. Ovo se dogodilo sad, dok imamo preko polovice vinogada još sa domaćom lozom, a što će biti tek onda, ako svu današnju površinu, a možda i veću obnovimo ameriĳanskom podlogom?

Imati ćemo vina kao vode, a kupaca biti neće, te ćemo morati gladovati kod punih bačava.

Da bi se ovo i zbililo, a kad bi imali žita kukuruza, kumpira, blaga itd. koliko naše potrebe zemlje traže, ali sve ga toga nemamo. Što nam je dakle činiti?

Evo što. Sadimo ameriĳansku lozu samo ondje znamo, da će nam ona sigurno uspjevati i dobro radjati. Dosta nam je, da budemo imali polovicu vinograda, nego imamo sada, jer ćemo imati vina isto koliko sada, pošto ameriĳanska loza dobro gojena daje nam dvostruki prihod više nego naša domaća loza. Zemljišta, koja nisu za ameriĳansku lozu pretvorimo u pašnjake, livade i oranice, kako bi smo dobili sve više žita, paše za blago, kumpira, kukuruza, pasulja gra i drugih žitarica. Krševite predjele, koji nisu za ameriĳ. lozu i obronke naših brežuljaka pretvorimo u maslinjake i voćnjake. U jednu rječ nastojmo, da nam sama zemlja daje, ako ne za cijelu godinu, a ono bar za veći dio nje sve ono, što nam je potrebno za prehranu. Ne zaboravimo ni šume. Gdje nije mjesta ničemu, pa ni buhaću sadimo goru, jer di nema šume nema kiše, nema trave a di trave i paše nije, tu marne nema, a di nije marne nije jela ni odiela.

Naši dopisi.

Laži i paralaži demokratu na odgovor.

Novoselo na Braču, 9. VIII.

Lako je iz zaside seca ubiti, a još lakše selo oklevetati, veli naša narodna rječ. Ovoga vierno držao se je i naš demokrat, koji je onako iz busije udario na mene, moje drugove i župnika, nazivljuć mene i njih župnikovim prirepinama.

Neka zna nepošteni dopisnik, još nepoštenije družine, da ni ja ni moji drugovi nismo se primili crkvinarske časti, da tu uživamo i tu se tovimo, kako se on tovi na žuljevim jadnog naroda, već da narodu koristimo, a crkvu podpomožemo.

Gosp. Andrija Vrsalović najbolje će znati za naredbu prepoštovanog biskupa glede predaje knjiga i računa, pak sve evo do danas nije učinjeno. A još krive nas, a novci su u njih.

Smodlakina prirepina spominje i dan 1. svibnja 1907. g. kad smo u mjestu slavili ustanovljenje samostalne župe, govoreć, da je tu bilo ića i pića. Mi se dičimo, da smo se onog znamenitog dana ko pošteni ljudi provedesili, a neka nam kaže pučki derač, Smodlaka, kako se veseli on i njegove pri-

repine pri otvaranju štionica i štedionica.

Nu mi znamo kud ovo idje. Smodlakovoj prirepini krivo je, što vlada mir, red i ljubav u našem selu, a što bi mu mi na to? Nek se on slobodno i dalje zabavlja klevetanjem i lažima, a mi ćemo isto gonit našu staru i ići pravcem, kojim smo udarili, držeći se načela našeg neumrlog: „Sve za vjeru i domovinu“. U ostalom sam na biljezi vazda.

Josip Tomaš, presjednik crkvinarstva i glavari sela.

*

Slika našla priliku.

Gornje Primorje 28. VIII.

U „Sramoti“ avokata Smodlake iskočio i spečio se Briški demokrat izpod (crljenih stiena), da sud sudi ovamošnjim redovnicima. Baka!

Ovaj vajni demokrat već je poznat Gornjoprincipima, a ogavan je i rodu svomu.

Da ga svietu po imenu kažem, sit bi se nasmijao. Lisac, koji se nekoč znao ušuljati u fratarsku kužinu, da liže pijate, sada pljuca na ono što je jeo.

Ovakih se hoće avokatu Smodlaci. Bez ove vrsti ljudi, kako bi prosvietlio mali puk.

*

Pučke potrebe.

Aržano u kolovožu.

Ovogodišnja suša nije poštedila ni ovo naše od svakog zapušteno selo. Ljetina sasma je slaba, te se i nama crna zima sprema. Žita niesmo našli ni polovicu lanjskoga. Teško da će i najmućniji dokrušiti. Kukuruz i krumpir još je u zemlji i bude li kiše bit će štogod, inače jaoh i pomagaj. Kupus ide slabo. A ovo su naši glavni proizvodi.

Glede blaga, stojimo još gore usljed, nestašice piće. Sve je mal ne prodato.

Ne bude li nam što brže i izdašnije pomoće, skapavat ćemo od gladi.

Ovih dana je opet došlo na javni pretres pitanje željeznice Aržano—Bugojno, te dok svaki na svoj način nagadja, kad će se započeti radnjam, dotle mi čamimo bez izere puta. Uvijek pitamo da nam se napravi put Aržano—Miš—Madunić preko Sviba, ali još uvijek bezuspješno. Hoće li ovo ostati glas vapijućeg u pustinji?

Aržanac.

*

Demokrati se počimlju i silom služiti.

Imotski, 15. kolovoza.

Pred svečanost Bl. Gospe od Andjela, koja se slavi na uspomenu, kada su istjerani turci iz Imotske — iznenada i bez ikakva uzroka napadoše demokrati mladog Kristića, psujuć mu vjeru i svetinje.

Mladi klerik bijaše tog časa sam, pa prem okoljen sa tolikim demokratim, ipak se je junački borio. U to nadodjoše mnogi naši, te opkoliše demokrate, koji, videći da će im posao ostati jalov, provukoše rep i odoše. Eto, dragi puče, sada vidiš kako se i napadajima služe naši demokrati-konobari, i što bi samo radili, da ih je više, ili da su na vlasti, Nu hvala Bogu toga se ne bojmo, jer će njihova sila smalaksati.

*

Općini i zastupniku Ivčeviću na dušu.

Okrug, kod Trogira,

Naše je groblje na liepom položaju, ali se neuredjeno. U blizini je mora, za to more

poplavljuje veći dio grobova. Skrajna je potreba, da ga se preuredi sudjelovanjem seljana. Za grobljem nujprešnja je potreba gradja nove župske crkve; jer sadašnja je nizka i malena. Krov je slab, pa se bojmo, da nas ne pritisne. Obećavalo nam se, da će se graditi, ali mi još ne vidimo da se obećanja ispunjuju. Davno vapijemo, da nam se dade škola. Imamo pomoćnu, ali nije za žensku djecu, a nije ni redovita. Nije li zar sramota, da na pragu Trogira, još nemamo redovite škole? Čujemo, da je Zemaljski Odbor pozvao obćinu, neka izpuni svoju dužnost. Preporučamo našem zastupniku D.r Ivčeviću, da se zauzme nešto življe za naše nevolje i potrebe.

*

Zlatne „ricete“ demokratskog liečnika i njegovi doglavnici.

Benkovac, 16. kolovoza,

Demokratske prirepine novog lažljivog „proroka“ Smodlake, stavili su se na čelo, da nam stvore svoju „Karinsku repupliku“ Glavni presjednik njezin jest dotur Dušan Begović općinski liečnik. Ovaj doglavnik velikog proroka sve za dobro malog puka, povisio je plaću na vižite, a i općina mu platu, te se tovi ko bubreg u loju.

On ko dobrotvor maloga puka, po primjeru Smodlake, putuje po selima, da lieči malariju i to sve mukte, samo što kašnje narod prima prave doturske ricete u zlatnim krunama. Prava pijavica, koju on radi svoje kese nikad ne preporuča. Doglavnik mu je doznati Peko Miović, junak župske pravoslavne kuće u Bukoviću na Jovan dan. Uz bok mu je njegov brat Dra. Ale. Učitelj Mazalin, književnik i pedagog, kome nema para, fino vrši njihovu volju, pa ga stoga preporučamo za profesura u učiteljištu.

Kako bi se republika uzdržala bez ulaka. Tih je u sve dvanaest, a nadjoše i Judu u osobi onog lupeža o kom je „Smotra“ dobro pisala 1. 7. t. g.

Svi ovi stoje pod pokroviteljstvom njemca Dr. Werka, jer dobije on, a i oni.

Kako vidimo, i javni priznati lupeži Smodlaci i njegovim prirepinam dobro dolaze. Bilo mu sretno i beričetno, a Bože samo dalje od nas ovaj gamad.

Prigovori i odgovori.

Jedno govore, a drugo rade. Kad smo pročitali u zadnjoj „Pučkoj Slobodi“ kako demokratski advokati skrušeno obećaju puku, da ne će više nikoga napadati, zavapili smo: Hvala Bogu i vrijeme je više, da budu skladni. Ali se prevarismo. Vuk mienja dlaku, ali čudi nikada. U ovom istom broju od prve do zadnje stranice drugo vam nema nego samih napadaja. U našem se jeziku kaže, da takovo pisanje znači dati puku rog za svieću. Himbenjaci, prestanite varati!

Skladnost demokratskih advokata. U zadnjoj gospodskoj „Slobodi“ nalazimo ove ružne rječ: stovarište gnusobe i kala, divlja zvier, bandit, lopov itd. Promislite, da ovo pišu klobučari demokratski, koji varaju puk, da će ga naučiti liepo se ponašati, liepo govoriti i liepo poštivati jedan drugoga. Kako će oni to učiniti, kad im je jezik onako brljav?

Veliki pučki radiša. Jure Kapić, urednik „Pučkog Lista, hoće pošto po to da postane glasovit. Danas nitko ne ljubi „sitni puk“ osim Jure Kapića; nitko ne radi za sitni puk osim Jure Kapića; on je sam, koji ljubi sitni puk, misli na njegove nevolje, vida mu rane i providja mu svagdanji kruh. Kod Jure Kapića je sitni puk onaj isti, koji je kod Smodlake „mali puk“. Tako su oba za nesreću našega puka. Kapić je bio na položaju, da pomogne malom puku, ali od tog njegovog rada ne vidi se nikakvog traga. Bio je predsjednik vinarske udružbe, iz koje je istupio onako, kako svak znade. Bio je predsjednik toliko razglašenog „Izvoznog društva dalmatinskih proizvoda“, iz kojega također ne vidio časa da se izvuče. Tajnik je društva za prosvjetu puka, kojeg je svojina i „Pučki List“, ali je već pet godina da ne sazivlje sjednice i ne daje računa. Demokratski „Kremenjak“ hvali Kapića, jer su za njega svi uzorni, koji se brinu kao Kapić, za „mali puk“. Veliki radiša Jure Kapić može biti barjaktar demokratskim advokatima. Svi koji ne rade mogu k njima, pa nek ide i on. Sretan ti put, Jure!

Ni ovomu se nismo nadali. Mi smo temeljito dokazali da je Masarik nesamario puk, koji ga poslao kao svoga zastupnika u Beč. Pisali smo u suglasju sve slavljanske štampe, jer je Masarik od onog za njega sramotnog dana postao sa sve slavene crni medo, koji se igra za pučkom dušom. Nu Masarik je bio za naše demokrate kao neki bog, komu su se oni klanjali na oba kolina. Kad su čuli, što je on učinio zamukoše ko da si im šakom pribio usta. Najviše su se zasramili šibenski demokrati. Nisu znali što da čine. Masarik im je blagoslovio i knjižnicu, koja je toliko velika da je u njoj samo jedna knjiga od 15 stranica. U njoj se čuva zatvorena sva mudrost Masarikova. Ali jao ti ga se njemu ako ju miši pojedju! Bilo što bilo, „Kremenjak“ nije znao hoće li ga osuditi ili pohvaliti radi izdajstva. Nu vrijeme sve lieči, a zloča čini izgubiti i stid ljudski. Sad kad je svak Masarika zaboravio, Dur Vice ga počeo hvaliti i braniti. Eto, da pravo rečemo, nismo se nadali da će dur Vice i njegova družina u Pragu, do toga pasti. Sami Bog zna što ćemo još doživjeti od takove čeljadi.

„Kremenjak“ se tuži što stranku demokratskih advokata zovema „vladino maslo“, ali mi mu nismo krivi. Rad ljude otkriva, a demokratski advokati služili bi i vragu samo ne narodu i domovini Hrvatskoj. U Splitu, u Šibeniku, u Makarskoj svudga su jednaki. Njima je u svemu svak kriv, samo vlada nije. A danas je i vrbacima poznato tko njih štiti i komu se oni klanjaju. Bit će o tom govora, samo Bože daj zdravlje.

Viesti.

Slet Hrvatske Sokolske Krešimirove župe u Šibeniku, koji se priredjuje u nedjelju, oglašen je krasnim plakatima. Po onome, što doznasmo, koliko slet ukupno, toliko javna vježba naše sokolske župe na Poljani uspjeh će vrlo liepo, jer se za istu odazvaše sva zanimana sokolska društva, koja će sudjelovati svojim odjelima i vježbačima.

Poštenje kremenjačkih vodja. Paško Bujas Matin i Tome Bujas-Trava, kreme-

njačka perjanica, iz Dôca šlbenskog, gledali se tobože kao dva brata. Bili su dvostruki kumovi i glavni prijatelji i suviše rođjaci. Sa strane prvoga bilo je pravo i iskreno prijateljstva.

Paško je Bujas prevažao iz Šibenika u Skradin raznim trgovcima žitiju, te bi zvao više puta kao pomagača prijatelja „crne družbe“ Tomu Bujas-Travina, davši mu tako prilike da nešto zasluži. Ovaj to izrabio u svoje svrhe, po kremenjačkom običaju, te kasnije pošao k spomenitim trgovcima, da odgovara i okleveće glavnog prijatelja, kuma i rođjaka Pašku, samo da mu otme prevažanje žitije u Skradin. Liepoga li poštenja? — Klevetniku to uspije kod jednog trgovca, ali drugi poštenjakovića odbiju. Eto takovi su vam kremenjačke vodje, prijatelji i dobročinitelji maloga puka.

Posebni poučni dio

„Prave Pučke Slobode“.

O bolestima domaće životinje.

Ako li je prenešena priljepčivost na koju drugu životinju, pokažu se znakovi bolesti često tekar iza nekoliko sedmica, pače i mjeseci, stoga valja koliko je najvećma moguće na oprezu biti glede ove bolesti

Dospije li kužilo na ranjenu kožu konja, razvije se usljed toga crvotoč, dodje li pako pomenuta tekućina u nosnice, onda sakagija.

Postupanje. Pošto je sakagija neizlječiva i veoma opasna bolest, treba konje, o kojih je dokazano da su sakagljivi smjesta ubiti.

Austrijskim zakonom broji se sakagija među glavne bolesti životinje, te je opredjeljeno glede nje jamstvo od 15 dana.

Da se razširivanje sakagije koliko moguće zaprieči, dužan je svatko strogo držati se sljedećih živinarsko-redarstvenih naredaba.

Svakoga konja, kojemu iz nozdruva makar i neznatno kakova tekućina sluzi, osobito pako, ako su uza to i glijštne žliezde natečene, treba odmah živinara pozvati, da ga pregleda.

Konje o kojih se sumlja, jesu li sakagljivi, valja smjesta odstraniti od ostalih konja; a one, o kojih je dokazano, da su sakagljivi, treba odmah živoderu predati da ih ubije. Sumnjivi konji, dokle god su pod pažnjom, neka imadu posebna čovjeka, da ih nadgleda i hrani; zatim posebnu ormu, pokrivače itd., što se nesmiije kod zdravih konjâ rabiti.

Tko god ima posla oko sakagljivih konja, te se je zamrljao balom, neka odmah opere mrlje kvasinovinom ili solinom, ili ako nema niti jedno, niti drugo, onda barem kvasinom.

Tko hrani sakagljive konje, neka obavlja svoj posao, što može u kraćem vremenu, neka nespava u takovoj staji, a osobito neka nedolazi k zdravim konjima.

Staje, gdje su sakagljivi konji bili, imadu se očistiti prema naredbi zakonom ustanovljenoj naime; stiene valja pobieliti (pokrečiti) sve do 2-5 metra visine. sve pokretno, što je kojim god načinom u doticaju bilo sa bolešnim konjem, mora se, ako je još u dobrom stanju, kipućim lugom oprati, a što je već iztrošeno, staro, drveno neka se spali. Potaracani pod štale treba također kipućim lugom oprati.

Gdje je pod od zemlje valja ga za 10—15 centimetara odkopati i drugom zemljom nadomjestiti.

Gnoj treba izvesti na zabitno mjesto, ondje ga spaliti, a što ostane zakopati.

Kože sakagljivih konja moraju se poprieko razrezati, te ih zajedno sa živinom zakopati.

Svega po malo.

Zagreb. Kad su Magjari nedavno htjeli uvesti svoj jezik po uredima, složila se braća, ma kako se krstila, i oduprieše se bahatosti magjarskoj. I dok budu naši složni, Magjari će moći Hrvatskoj zapovietati, ali je podjarmiti ne će. Vekerle i njegov sluga Rauch to dobro znadu, pa nastoje ne birajući sredstva, da tu slogu smute. Ali im ne će poći za rukom, ako naši — kako se pouzdano nadamo, jer su ljudi — ostanu složni. Uz njih je i narod složan, a gdje je sloge tu je i jakosti, tu se može nadom očekivati bolja budućnost domovine. Hrvatska je uvijek vjerna bila i biti će, ali i traži da joj se vrati milo za drago, zahtjeva povratak starodrevnih prava njezinih.

Rusija. U ratu s Japanom dosti je naše krvi proliveno, mnoga se majka u crno zavila, na stotine hiljada žena obudovilo, jadne sirotinje zakukalo. Sav je svijet mislio, da je Rusija propala. A kad tamo može se potle svih tih nesreća reći: pala muha na medvjeda. Rusija ostala što je i bila: najjača država u svijetu. Brodovlje jedno propalo, drugo se gradi, novac raztrkan, sakupio se, nemirni ljudi zaulareni, red povrćen.

Da je sve ovo istina, dosti budi spomenuti, da rusko prijateljstvo svak traži, a mnogi ga i dobiva. Sad Rusija sa Englezkom, Francezkom, i još nekojim znancima, kuju Njemačkoj liji stupicu, te joj pokažu, da svaki narod imade pravo na svoju slobodu, a nitko, pa ni Niemac, da nesmiiede prama ikomu nepravedan biti, gaziti ičiju slobodu, zaprieke mu stavljati na putu sreće i napredka. Očito je, da je na ruskom dvoru njemački upliv pao, a slavenski zavladao. Pa i vrijeme je već da se Rusija snadje te razabere gdje su joj prijatelji a gdje neprijatelji!

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

OGLAS!

Trgovina u žitijam i brašnu

MATE GRUBIŠIĆ I DRUG

ŠIBENIK

Naslov za brzojave: Mate Grubišić

P. N. Gosp.

Častimo se ponuditi Vam:

Ječam kvarta po	K 5:20 ili K 20:00	za 100 kgr.
Kukuruz	K 5:40	" " "
" " "	K " "	" " "
Pšenicu	K " "	" " "
Raž	K " "	" " "
Zob madjarsku ustrojenu	K " "	" " "
" bosansku	K 19:50	" " "
Žitovo brašno na malo	K 22:00	" " "
" " " veliko	K 22:00	" " "
Kukuruzovo brašno na malo	K 21:00	" " "
" " " veliko	K 21:00	" " "
Mekinje fine taljanske	K 7:40	" 50 "
" od kukuruza	K 7:80	" 50 "

Ciene bez obveze

Plativo u gotovu novcu.

Vanjskim naručiteljim postavljamo robu besplatno na parobrod, brod ili željezničku stanicu

Posluga brza i točna.

Sa štovanjem
Mate Grubišić i drug